

Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice
Departamentul de Cercetare
Departamentul de Filosofie
Bd. Carol I, no.11, 700506 IASI
tel. 0040.232201284; fax. 0040.232201154

**Colocviul național *Ordine și libertate. De la metafizică la politică*
Iași, 8 mai 2019**

**Organizatori: lect. univ. dr. Cristian Moisuc, CS III dr. habil. Florin Crîșmăreanu,
lect. univ. dr. Viorel Țuțui**

Consiliul științific al colocviului:

Prof. univ. dr. Ștefan Afloroaei, prof. univ. dr. Petru Bejan, prof. univ. dr. George Bondor, conf. univ. dr. Valeriu Gherghel, conf. univ. dr. Alexandru Tofan

Emile Benveniste considera conceptul de *ordine* ca fiind „una dintre noțiunile cardinale ale universului juridic, dar și al celui religios și moral al indo-europenilor” (*Le vocabulaire des institutions indo-européennes. 2: pouvoir, droit, religion*). În acest sens, *ordinea* descrie atât omul, cât și lumea, semnalând fie un *principiu* unificator (metafizic, religios sau politic), fie *rezultatul* unui proces prin care se înlătură în mod voluntar dez-ordinea.

În istoria ideilor occidentale, conceptul de *ordine* și cel de *libertate* apar adesea ca doi termeni ai unui raport aproape indisolubil.

Astfel, *Enciclopedia* lui Diderot și D’Alembert, definind *ordinea unui stat* (volumul XI, p. 602) menționează faptul că un stat este alcătuit din diferite ordine (clase sau grupuri de oameni), cu diferite puteri și privilegii și că nu este posibilă distrugerea

statului câtă vreme sunt menținute aceste ordine. Însă, atenționează *Enciclopedia*, dacă spiritul sau caracterul unui popor s-ar pierde, atunci ordinele ar fi alterate în mod esențial, iar aceasta alterare ar conduce, cu siguranță, la pierderea *libertății*.

Dimensiunea integratoare a conceptului de *ordine*, cu rădăcini adânci în gândirea antică și instituind o legătură „esențialistă” între *ordinea* politică și *libertate*, nu s-ar fi putut dezvolta dacă ar fi fost separată de conceptul unificator de *libertate*.

Începând cu școala dreptului natural și pe măsură ce se apropie Revoluția Franceză, sensurile particulare ale „libertăților” medievale au început să fie unificate de libertatea declinată la singular, ca valoare politică supremă. Această trecere de la „libertățile” multiple (substanțiale, dar limitate ca întindere și conținut) la *Libertatea* ca valoare socială și politică supremă răzbate din modul în care două opere fundamentale ale epocii au definit conceptul de libertate, la interval de câteva zeci de ani.

Astfel, celebrul *Dicționar universal* (1690) al lui Antoine Furetière definește libertatea drept „ceea ce putem face cu permisiunea și sub autoritatea legilor divine și umane”, iar libertățile drept „privilegii, sau anumite drepturi pe care le posedăm”. Cu privire la libertatea în sens absolut, Furetière nu citează decât o expresie populară: „un proverb spune că nu trebuie să îți vinzi libertatea nici pentru toate bogățiile lumii”.

În 1772, însă, libertatea este văzută, în articolul omonim din *Enciclopedia* lui Diderot, ca „prima stare (*état*) pe care omul o dobândește în mod natural, considerată cel mai prețios dintre toate bunurile pe care le poate avea; acest bun nu poate fi nici schimbat pentru altul, nici vândut, nici pierdut”. În același timp, libertatea civilă este definită de *Enciclopedie* drept „libertatea naturală, din care s-a eliminat acea parte ce asigură independența oamenilor individuali și comunitatea bunurilor, pentru a face posibil traiul sub legile care asigură securitatea și proprietatea privată”.

În pragul Revoluției Franceze, libertatea naturală a devenit așadar o valoare *metafizică* absolută care permite deja revendicarea *libertății civile*.

Așa cum o dovedește filosofia moral-politică, libertatea teoretizată de sistemele metafizice a generat (în mod necesar, ca o fatalitate sau ca o viclenie a istoriei) libertatea politică, iar proliferarea rațională de norme jurisprudențiale și de practici sociale a extins aplicarea conceptului politic de libertate la cele mai nesemnificative aspecte ale vieții cotidiene.

În aceste condiții de progres al libertății, conceptul de *ordine*, în multiplele lui declinări istorico-filosofice (*kosmos*, lege, necesitate, sistem, structură, paradigmă, epistemă, ș.a.m.d), pare că și-a asumat rolul desuet de a semnifica nostalgia după epoca apusă a ordinii metafizice ascunse, a cauzelor finale sau a *eshatonului* (teologic și politic).

Dar, oare, dezvrăjirea modernă a dimensiunii ontoteologice a conceptului pre-iluminist de *ordine* a însemnat ea și o neutralizare a aspirațiilor spre o *ordine socială* în care *libertatea* să fie nu doar o valoare politică solemnă ci și o realitate politico-juridică palpabilă?

Putem prin urmare considera că însăși devaluarea dimensiunii clasic-esențialiste a conceptului de *ordine* a permis apariția dimensiunii modern-proceduraliste a aceluiași

concept, declinat de acum în registrul politic ca ordine a „binelui comun”, generată de căutările libere ale scopurilor private?

Este oare corect diagnosticul istoricului William Durant, care spunea că „atunci când libertatea distruge ordinea, foamea de ordine va distruge libertatea”?

Putem adera, fără rezerve, la definiția restrictivă a libertății oferită de Charles Péguy, „ordinea, doar ordinea singură, constituie, în definitiv, libertatea”?

Suntem obligați să gândim cele două concepte ca fiind mereu dispuse într-o tensiune esențială sau putem găsi un concept mediator?

Tradiția și jocul sunt oare concepte care ar putea asuma cu succes acest rol de mediere iar dacă nu, care alt concept ar putea realiza acest lucru?

Colocviul *Ordine și libertate. De la metafizică la politică* își propune să ofere, grație prezentărilor și discuțiilor ce vor urma, un cadru de dezbatere în marginea conceptelor de *ordine și libertate*, încercând să surprindă raporturile dintre ele, precum și o seamă de aspecte metafizice, politice, epistemice, morale, estetice care permit o mai bună înțelegere a rolului jucat de unul sau de ambele concepte în decursul istoriei ideilor occidentale. Întrebările formulate în cadrul argumentului colocviului sunt orientative și au doar rolul de a deschide câmpul reflecției, nu de a-l mărgini. Abordările interdisciplinare sau cele care aprofundează o semnificație precisă a unuia dintre cele două concepte sunt la fel de binevenite.

Prezentările de la colocviu vor fi solicitate de către organizatori sub forma unor articole redactate după toate standardele științifice pentru a fi publicate (după evaluare) până la finalul anului 2019 într-un volum colectiv, la o editură clasificată CNCS.

Nu sunt percepute nici taxe de participare, nici de publicare.

Cei care doresc să participe la colocviu sunt rugați să trimită la una dintre adresele cmoisuc@gmail.com, fcristmareanu@gmail.com : titlul intervenției, un scurt rezumat al acesteia (maxim 500 de cuvinte), afilierea instituțională și datele de contact (telefon și email).

Termenul-limită de trimitere a propunerilor este **25 aprilie 2019**.

Acest colocviu este organizat în cadrul unui grant al Autorității Naționale de Cercetare Științifică și Inovare, CNCS - UEFISCDI, numărul proiectului PN-III-P1-1.1-TE-2016-0941 (director: Cristian Moisuc)